Tečaj XIX. **NOVICE** List 29.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 17. julija 1861.

Kuga svilnih červičev v Evropi.

V letu 1854 se je začela na Francozkem kuga svilnih židnih červičev in je bila vsako leto huja, tako, da je svilorejcom vsako leto več milijonov frankov škode napravila. Taka nesreča je parižko akademijo leta 1858 primorala, da je izvolila tri učene može: botanikarja Decaisne-a, kemikarja Peligot-a in slavnega zoologa in zdravnika dr. Quatrefages-a, in jih poslala v več takih krajev, kjer je razsajala kuga, da bi jo natanko preiskali in potem povedali, kako in kaj. Dve leti je hodila ta komisija po deželi, in kar je zvedila, je razodela potem svetu.

Ker žalibog! saj tudi mi na Krajnskem moramo reči, da se je ta bolezen iz Laškega letos tudi k nam pritepla, se nam potrebno zdí, našim svilorejcom povedati, kaj francozka komisija o tej bolezni misli.

Izperva ni vedila, ali pride ta kuga od bolehnih murb ali je pa červičja bolezen sama. Ker sta tudi krompir in terta bolna bila takrat, so mislili, da najberžeje je te kuge bolno murbino perje krivo. Tudi svilorejci sami so terdili. Al komisija, kamor je prišla, je našla murbe in perje zdravo; nikakor, ne po kemiški preiskavi ne z drobnogledom, ni mogla nič bolnega zapaziti na perji. Svilorejci pa so le hotli sèm ter tjè neke černe pike na perji zaslediti in si niso dali vzeti, da bolno perje je vzrok kuge. To misel so tako dolgo gnali, dokler ni neka gospá Lapeyrouse, pridna svilorejka, jih prepričala, da perje ni bolezni krivo; ločila je namreč červiče na dva kampa: enim je pokladala čisto lepo perje, drugim pa samo pikčasto, in — vsi červiči so zdravi ostali.

Ko so svilorejci po tem prepričani bili, da iz perja ne izvira bolezen, so jo potisnili na slabe jajčica. Komur so červi zdravi ostali, rekli so, da je imel zdravo seme; komur so se spridli, imel je slabo.

Spomnili so se zdaj, da pred 20 leti je enaka kuga razsajala v kantonu Cavaillon, leta 1845 pa okoli Avignona. Še le leta 1849 se je bolj razširila. Naročili so si tedaj semena iz ptujih dečel: iz Španjolskega in Portugaljskega; ko se je bolezen pa pozneje tudi tù pokazala, iz Lombardije. Leta 1854 pa se je tudi na Laskem začela kuga in se sčasoma razširila čez Gerško, v okolico kaspiškega morja in tudi do Kine je segla. Čudno pa je bilo na Francozkem in na Laškem to, da sèm ter tjè je kakošnemu kraju prizanesla v tem, ko je drugod krog in krog bila. *)

Znamnja bolezni pa so bile zlo različne. Červi (gosence) niso pocepali po kakošni čisto novi, še neznani bolezni, temuč so zboleli za zlatenco (Gelbsucht) ali sušico (Schwindsucht), — obe bolezni ste že dolgo znane pri drugih gosencah; al napadale ste le nektere červe bolj posamno, in kjer so bolne berž ločili od zdravih, se ni razširila bolezen. Zdaj pa ob kugi zboli cela zalega in kmali je po nji. Dr. Quatrefages pa je kmali zapazil, da bolni červiči so po životu z majhnimi pikicami kakor posuti; veliko takih gosenic je brez druzega bolehanja poginilo v slabosti. Te černe pičice so pa tako majhne, da se ne vidijo vselej s samim očesom, ampak še le s pomočjo povekšovavnikov (lup). Marsikteremu svilorejcu, ki še ni nič posebnega vidil na svojih červičih, je dr. Quatrefages po preiskavi z drobnogledom žalostno novico povedal, da ne bo nič ž njimi. Včasih se iz začetka rumenkasto-temnih marogic napravi še le pozneje večja černa pika, kakor da bi bila iz oglja. Po levenji zginejo černe pike, al v 3 ali 4 dneh se pa te mertvaške znamenja spet prikažejo. Večina červov pogine. Veliko se jih pa tudi zaprede, in nekteri celó iz kokonov kot metulji izlezejo. Metulji takih bolnih červov so pa tudi po životu pikčasti. Če bi smeli to bolezen primerjati z boleznijo druge živali, rekli bi ji po pravici, da je snet (brand). Quatrefages pa to bolezen, ker se gosenice vidijo, kakor s poprom potresene, imenuje poprovko (peprine). Vendar misli Quatrefages, da poprovka sama na sebi še ni smertna bolezen; al vendar červiče tako oslabí, da pritisne lahko vsaka druga bolezen zraven, in potem berž poginejo. Bolezen je nalezljiva in tiči že v semenu iz bolnih červičev; al na semenu se to ne pozná; zato ni varno ptujega semena kupovati, če nisi sam vidil, da so bili červi čisto zdravi.

Le tam, kjer so malo červičev imeli, se ni prikazala bolezen. To kaže, da, kakor se v velikih mestih kužne bolezni bolj razširjajo, tako je tam, kjer imajo obilo obilo svilnih červičev. Omenjena gospá Lapeyrouse je le malo červičev le na nekterih vejicah in brez zakurjenih peči imela, in zdravi so ji ostali leta 1858, 1859 in 1860.

Kdor tedaj s povekšovavnikom (lupo) červiče pridno ogleduje in nikakor od bolnih semena ne jemlje, ampak samo od zdravih iz majhnih svilorejščin, se bo obvaroval te kuge, ktera bo zginila kakor vse druge, ako se ji tako začetek odstriže.

*) Čisto taka je tudi pri nas. Vred.

Nekaj o tem, kar je kmetijstvu najbolj potreba.

(Konec)

Dosti bi bilo še govoriti in priporočati, kako naj gospodarji na gnojniščih in na polji z gnojem ravnajo; al naj povemo le ob kratkem, kar nam je pri sercu.

Pri nas je skoraj povsod navada, da, ko gnoj izkidajo, ga na kup nakopičijo, in malokdaj ali pa nikoli ga z gnojnico ne polijejo; spari se tedaj, uname, sožgè in plesnjiv na polje izpelje in tù delj časa raztrošen leží in ob vso moč pride. Al ti bo morda tak gnoj na njivi kaj hasnil?

Kdor si hoče dober gnoj ohraniti na gnojnišču, ga mora z gnojnico večkrat polivati, z gipsom potresti ali z zemljo ga posuti in tako od dné do dné ž njim ravnati, dokler ni kup kakošnih 6 čevljev visok. Potem naj se pustí na kupu, dokler se začne na njive razpeljevati, samo da se le večkrat z gnojnico polije; v tem času se pa drugi kupi ravno tako napravljajo. Tako napravljeni gnoj je močen, in ne pogubí nič dobrote svoje, če se tudi dolgo na njivo ne spelje in ne podorje.

Katar se pa gnoj na njivo izpelje, se mora koj raztrositi in podorati, ne pa pušati ga na malih kupčkih, da ob vso moč pride.

Pri nekterih sadežih res ni mogoče po dokončani pognojeni ozimini toliko gnoja še na kupu imeti, da bi se za potrebne sadeže še pred zimo na njive speljal in podoral; ravno tako bi bilo o spomladini setvi to prav zamudno opravilo; namesti spomladi to delati je boljše, da se gnoj med zimo na njivo spelje in na kupe dene, kterih pa ni treba prevelicih napravljati; kakih 40 voz ga je za en kup dosti, da je le kake 3 čevlje visok; posuti se mora pa z zemljo kakih 6 palcov visoko.

Nekteri priporočajo iz hleva izkidani, še ne prekuhani in podelani gnoj na njivo speljati. Tega ne morem poterditi; pervič ker se tako ravnanje s kmetijstvom ne ujema, da bi se vsaki dan izkidani gnoj proti na njivo vozil in podoroval, pa skušnje tudi učé, da tak gnoj je marsikterim rastlinam preojster, drugim pa škodljiv. Kdor tega ne verjame, naj napelje gnoja, koj ko ga iz hleva spravi, na kak travnik ali pa na deteljšče, in kmali bo vidil, da ni dober.

Kar sploh gnojenje zadene, bi imel kmet posebno na lastnost zemlje gledati. Težka, terda in potem takem merzla zemlja imela bi se v drugem ali tretjem letu z apnom potresti — ojstra zemlja pa, brežine in peščenine gré vsako leto in po vsaki posetvi, pa le po malem gnojiti. — Kdor ima gnoja na zbero živinskega in ovčjega, naj gnojí z živinskim pešeno, z ovčjim pa težko in debelo zemljo. Ravno tako naj gipsa deteljišča.

Živinozdravilske skušnje.

Mi pač dobro vemo, da ni varno ljudém, ki nimajo pravega znanstva o človeških boleznih, zdravíl zoper to ali uno bolezen naznanjati, ker umno ozdravljanje se le opira na pravo spoznanje bolezin, ki ga le izučeni in skušeni zdravnik ima.

Ravno tako je z živinskimi boleznimi; tudi tukaj ni varno mojstrom skazom orožja v roke dajati zoper sovražnika, ki ga ne poznajo. Vendar „Novice“ imajo tudi med izvedenimi zdravniki in poterjenimi kovači svoje bravce; zato jim radi povemo, kar se kaj novega dobrega znajde; nektere zdravila pa so tudi take, da niso nevarne v rokah nezvedenih gospodarjev, ali nektere bolezni tako nagle, da si mora gospodar sam skusiti, brez zdravnika pomagati, ali pa so nektere take, da se lahko spoznajo in da tudi zdravniki nobenega gotovega zdravila ne vejo. V vseh takih okolišinah ni tedaj napačno, marveč je koristno, da v našem listu tudi razglašamo nove živinozdravilske skušnje. Po teh besedah, ki smo jih že večkrat povedati mislili, nadaljujemo tedaj danes nekoliko novih živinozdravilskih skušinj.

(Pomoček, kteri hitro kri ustavi), ki teče iz prerezanih ali presekanih manjših žilic, je neka železna voda, ki se dober kup v apoteki dobí pod nemškim imenom „Eisenhyperchlorid“ (železni hiperklorid). Le ene kapljice na rano, ki kervaví, in berž se ustavi krí. Zlasti pri pseh utegne to dobro biti.

(Zoper kerč celega živinskega života), pri kterem je cela živina terda kakor les in ki ji tudi gobec bolj ali manj zaprè, nimamo zdravniki dosihmal nobenega gotovega zdravila. Te dni pa smo brali skušnje dr. Gierer-a, sodniškega živinozdravnika, ki je zaporedoma trikrat to strašno bolezen tako-le ozdravil: Pod trebuh je konjema in kravi postavil škaf s kropom in senenim drobom, da je soparica va-nje puhtela po celi uri, dvakrat na dan; zraven tega pa je celi život dvakrat na dan umivati dal z gorkim močnim lugom, ki je bil napravljen iz dervenega pepéla; ko je bil život tako umivan, ga je do suhega ribati dal in potem s koci dobro odel; tako je ravnal 4 dni. Za pijačo je dajal moke in Glauberjeve solí; to notranje zdravilo pa ni poglavitna reč, ampak uno je, kar se z umivanjem in kadilom stori. V 10 do 14 dneh je bolno živino ozdravil. Ker to bolezen vsak le količkaj zveden človek lahko spozná, ker tudi zdravniki nimajo zoper njo nobenega gotovega zdravila in vse to, kar se tiče umivanja z lugom in kadila s senenim drobom, vsak gospodar domá lahko storí. Naj jim bode priporočano to zdravilo, pa tudi zdravnikom.

(Tudi živinozdravilstvo ni brez sleparij). To se je vnovič poterdilo. Neki živinozdravnik L. Simon po imenu priporoča kot prav čudodelno zdravilo zoper tiste bolezni v pleču, križu in zadnjem stegnu, ki so pod imenom „švinte“ znani ali če je sicer konj terd v nogah (rah) itd. neko vodo pod imenom „Restitutions-Fluid“ in pravi, da vsakega konja pri najtežjem delu v nogah močnega ohrani in mu mnogotere bolezni iz nog prežene, ktere se ne dajo ne z ojstrimi mazili, ne z zavleko, ne z razbeljenim železom odpraviti. Flaška te njegove nebeške vode veljá 1 fl. 70 kr. — Na Dunaji so v živinozdravnišnici dali to čudovito in skrivnostno vodo po dr. Schneiderju, profesorju kemije, preiskavati, in ta je najdel, da ta čudovita voda obstojí iz kuhovine arniknih korenin (8 unč), iz kafrovca (2 unči), iz salmijakovca (1 unčo), iz kuhinske solí (1 unčo). Ta zmes res ni slaba in utegne večkrat dobra biti; pa vse te rečí so vsakemu zdravniku dobro znane in zlo navadne. Al koliko mislite: koliko nek veljá taka flaška, ako bi se imenovane rečí v štacuni ali apoteki kupile in bi si jih sami napravili? — — 18 novih krajcarjev. On pa jo prodaja za 1 gold. 70 kr.! Kaj ne, da je to lep dobiček! In če si gospodar več takih flašk od gosp. Simona kupi, bojo gotovo pomagale, če ne konju, pa saj tistemu, ki jih — prodaja. V 10 letih, če jih veliko prodá, si more hišo kupiti.

Troje važnih vprašanj.

1. Ali Slovenci narodno enakopravnost že vživamo?

— P. Presvitli cesar so nam in vsem avstrijanskim narodom že drugo in tretjo pot obljubili, da naj vživamo vsi enake národne pravice. To zagotovljenje se opira na zdravo pamet in splošno pravico, ki vsakemu dá, kar vsakemu gré. Kar so cesar govorili, bi se bilo tedaj imelo že davnej izpeljati, ker smo njemu pokorščino dolžni po Božji postavi vsi podložni od pervega ministra do zadnjega berača. Ozrimo se nekoliko po naši slovenski zemlji in poglejmo: ali in kako se spolnuje preimenitna cesarjeva beseda.

To preiskovaje živo pred očmí imejmo, kaj si naj mislimo, kadar besede „národno enakopravnost vsem narodom“ izgovorimo, in lahko bodemo odgovorili postavljenemu vprašanju.

1. Ali je to enakopravnost, da se v šolah morajo naši otroci še le učiti nemškega jezika, preden se zamorejo naučiti kaj potrebnega in koristnega za življenje? — Ako je to enakopravnost, jo že od nekkdaj vživamo! Nam pa se zdí, da to ni enakopravnost, da se nemški otroci zamorejo po šolah veliko več naučiti in veliko lože učiti kakor naši slovenski.

2. Ali je to enakopravnost, da imamo učnike, ki ne znajo jezika, kterega naši otroci govoré, in toraj ne morejo ne z otroci, ne z njihovimi starši sami govoriti, ampak da tolmača potrebujejo? — Ako je to enakopravnost, jo od tistihmal, kar nam je zagotovljena, res v veči meri vživamo, ker so nam zadnje leta poslali več ptujih učnikov kakor smo jih imeli pred; domače so pa poslali v ptuje dežele.

3. Ali je to blažena enakopravnost, da Slovenec mnogokrat ne razume gosposke svoje, in ta njega ne? da vradnik v kancelii ne piše tako, kakor Slovenec govorí, ali to, da Slovenec, ki le svoj jezik govorí, nobenega pisma iz pisarnice ne dobí v svojem jeziku, ampak more za to

da zvé, kaj v pismu stojí, veliko časa in morebiti še kaj drazega denarca potratiti.

Če pa vse to ni enakopravnost, kaj pa vendar je? Povejte mi, ali to: da smemo na domači zemlji

a) dihati in kihati,
b) gledati in mižati,
c) hoditi, se voziti,
d) govoriti, se jeziti,
e) molčati in spati,
f) orati in sejati,
g) vlačiti in mlatiti,
h) kupčevati in plačevati,
i) živeti, terpeti in umreti?

Je li to ravnopravnost! Ako je, jo že davnej, od nekdaj vživamo; toda prosimo vas, še to nam vzemite, da se vsedete na naše sedeže in poskusite, ako vam bode ljubi kruhek, ki vam toliko diši, rastel na drevesu.

V pravdi o enakopravnosti vseh narodov se nam zdí, da se ne razumemo o tem, kaj je narodnost. Mi si mislimo, kar nam pové že sama beseda in nič ne prikrivamo; nemškutarjem pa je ta beseda ali le beseda brez pomena ali nam nočejo razodeti zaumena, ki ga strinjajo z njo. Nam je narodnost zlasti uno, kar smo navèdli od št. 1—3; protivniki naši pa uno od a—h menda štejejo k narodnosti. Preden se dalje pravdamo o pravici, se moramo o njenem zaumenu porazumeti. Ker smo mi povedali, kaj zlasti k narodnosti štejemo, bi radi slišali in zvedili, kaj nemškutarji mislijo s to besedo?

Odgovorite nam na drobno! (Dal. prih.)

Jugoslavensko časništvo.

„Obče poslovne novine“, ki so se v hervaškem jeziku in mesečnih zvezkih tiskale dosihmal v Zagrebu in jih s sodelovanjem mnogih razbornih in praktičnih mož izdaja gosp. Abel Lukšić, tergovec in posestnik karlovški, se bojo mesca rujna začele tiskati v Karlovcu v lastni, čisto novi tiskarnici gosp. izdatelja in bodo izhajale vsako saboto. Radostni smo opazili, kako lepo napreduje ta časnik, obsegajoč vse razdelke narodnega gospodarstva, na polji domačem, ki je dosihmal še celó premalo obdelovano bilo, in kako marljivo je tudi poslednji čas v tem, da nam donaša mnogoverstne mične slike (podobe). Tako nam je prinesel zvezek mesca junija „Svilarstvo u Lombardii in Benedkah“ s 5 podobami, med kterimi vidimo veliko svilarsko motavnico (filando) v Montebellu-nu, poslednji zvezek pa podobo prihodnjega železničnega mosta čez Savo blizo Zagreba v ličnem in bojadisanem lesorezu. — Tolika marljivost izdatelja je vredna obilne podpore tudi od strani Slovencov in to je toliko lože, ker je cena zanimivega časnika celó nizka.

— „Karlovački Vestnik“ je ta mesec nehal izhajati.

Muzične novine.

Pridni založnik srbskih knjig v Novem Sadu (Neu-Satz), gospod Hinc je ravnokar izdal dve popotnici za klavir od Fr. Kellner-a, kapelnika k. k. gr. batalijona pešcev; ena se zove: „Serbischer National-Congress-Marsch“, druga „Csernovics Annexions-Marsch“ po srbskih narodnih pesmah, — obe ste prav mične in priporočila vredne; posebno pa priporočamo pervo, ki je zložena po tisti srbski narodni pesmi, ki se sedaj tudi krog in krog po Hervaškem nadušeno prepeva. Nadjamo se, da bo popotnico to igrala kmali tudi naša vojaška muzika in da bo ta pesem kmali se popevala tudi pri nas.

Vprašanje in prošnja.

Iz prijatelskih rok je prejelo vredništvo „Novic“ sledeče verstice:

„Silna potreba je, da se v dobrem slovenskem jeziku in kolikor mogoče po domače bukve v roke dajo vsem onim, kteri bi radi gospóskam prošnje, tožbe, pogodbe, plačilne liste ali kvitance, in kar je enakih pisem v domačem jeziku pisali. Pa pri tem se mora reči, da naj se naredí kaj celega in stalnega, kolikor je mogoče, kaj večega, ne pa le kakošna trohica, tedaj recimo na primer saj kakih 12 do 15 pôl srednjega natisa. Ker pa je unidan nekaj takega rečeno bilo v „Novicah“, in ker sta tudi v Ljubljani dva izučena pravnika namenila zložiti tako knjigo, bi rada vedila: ali se je morebiti že kje drugod kak domorodec tega dela lotil, da bi opustila mi dva svoj namen, ali pa se dela lotila, če še nikjer nič ne dela? Konkurencija v takem delcu bi menda ne bila nikomur v prid. Prosiva tedaj, kdor kaj takega že piše, naj oznani kmali to po „Novicah“.

Ker je vredništvu znano, da gosp. C. na D. in gosp. dr. R. v G. sta očitno sprožila to potrebo, zna tedaj biti, da sta se dela že tudi lotila ali da želita pripomoči k temu. Prav bi tedaj bilo, da bi se dogovorili v tej stvari in jo dognali kmali do konca. Knjige s takimi formulari res živo potrebujemo in prodajala se bo lahko, ako bo osnovana po djanskih potrebah (praktično) in v gladkem jeziku ter se gleda na to, da se ustanovijo tehnični izrazi po terminologii, ki je bila leta 1853 izdana, ako ni pozneje kak bolji izraz obveljal.

Dopisi.

Na Dunaji. *(Življenje deržavnih poslancov na Dunaji. Spisal V. Zarnik).* (Dalje). Kakor Nace le v svilnato-žametovih čevljah v salonu postopa in se vsem okolišinam prileči zna, tako je August od nog do glave mož iz enega lesa; on je terden značaj; pri njemu ni nič na pol; on sam en princip reprezentira; on je mož, kakor si ga jez mislim; bil je vedno moj ideal. On, če kaj terdi, tudi do zobca dokaže, postavimo, da nam Slovencom za najnavadniše izraze besedí manjka, kar si August, na priliko, tako-le misli: Če pri nas kdo k čevljarju pride, da si čevlje umiriti dá, mora kar s perstom na nogo kazati; pri tem se pa čevljar zmoti, za nožec prime in mu hoče kurje očesa obrezovati! Za dokaz, da je naš jezik tako reven, je tudi unidan moj celi spis prestavljen iz „Novic“ v „Preši“ ponatisnil.*) Pa za kaj še posebno Avgusta revščina našega bornega jezika skerbí, je to-le: August nima nikoli navade, govorov pri volitvah ali v zborih deržati, on le svojim vernim (naročnikom), kterih šteje 29.000, kakor v pastirskih listih svoje misli razodeva. Zdaj pa si misli, lože bilo pri slovenskih barbarih v deržavni zbor se pritezati, kakor pri preomikanih Dunajčanih. Misli in misli, kako bi bilo mogoče v takem revnem jeziku zanimivi svoj pastirski list napisati. Pa obljubim ti, August, še bolj zanimivega Ti ga hočem narediti, kakor je bil Tvoj na verne

*) Treba se mi zdí, častitim bravcom „Novic“ v tej zadevi nekaj pojasniti, ker vem, da jih je veliko tisti večerni „Press-ni“ list pod naslovom „Slovenische Anschauungen“ prebiralo. August ga je v „Presse“ vzel zavolj dunajskih filistrov, ker smejali so se vsi in še najbolj stêkli centralisti so bili z dr. Hein-om in Nacetom zadovoljni. Ob 3. uri popoldne se je list izdal in ob 6. že jez sam nisem nobenega iztisa več dobil; tako hitro so bili vsi pokupljeni; v vseh kavarnah so jih ta dan več mogli nakupiti. Na „Prešni“ dostavek pa jez Avgustu le-to odgovorim: „Dem Presse-Lappen gfallt nur a deutsche Kappen.“ — Prevodilo je ta moj sostavek mnogo političnih časnikov, kakor: češki „Narodni Listy“ in „Pozor“; poljski: „Czas“ v Krakovi, „Przeglâd“ in „Głos“ v Lvovu, madjarski „Pesti Naplo“ v Peštu, zagrebačke „Narodne Novine“. dunajski „Vaterland“ in še drugi. Pis.

*

v dunajskem predmestji „Landstrasse“; po vsaki ceni Ti moreš postati enkrat naš poslanec, kajti kje si čemo bolj imenitnega in ljubeznjivega protektorja poiskati, kakor si Ti, ki nam vsaki dan ponujaš: „Gleiches Recht für Alles“? Ker sem Avgusta že davno od vseh strani preštudiral in preduhtal, vem tudi, kakošno milost bi si on sprosil, ko bi mu jih Bog na zbiranje dal. Oči bi pobožno k nebesom povzdignil in molil bi: „Dopusti, ljubi Stvarnik, da pokončam na prečudno vižo ta prederzni češki narod, kterega na pravo pot pripeljati si že dalj časa prizadevam, kakor Noe pred vesoljnim potopom, v strašen izgled Slovencom, kterim še nekoliko časa prizanašam. Naj bi se na Českem tèma naredila in divjih kobilic aligatorske velikosti naj bi na milijone deževalo, da bi vse Čehe s hišami vred požerle!“ In ako bi Bog mu to dovolil, bi se Avgust vzdignil v svojem angeljskem gradu „med strojarji“ (tako „unter den Weissgärbern“ se imenuje dunajsko predmestje, kjer on z vso svojo hierarhijo stanuje); popotval bi čez Moravo proti češki deželi. V moravski Tribavi bi si opočil in pri Nacetu žejo ugasil. Nace, ki Riegerja, kakor je zagotovil, kakor zgubljenega sina ljubi, tèmnega Avgusta skerbno poprašuje, kam da gré in kaj da misli? Ko pa strašno novico zvé, ga milo prosi, naj prizanese, ako bi bilo le 100 pravičnih, ker saj dr. Krasa (nekdaj vrednik pražkega „Časa“, ki pa v državnem zboru z levico gode), je gotovo pravičen? Temno Avgust odmaja. Ko bi bilo 500 pravičnih? Tudi ne! Ko bi bilo 1000 pravičnih? Ne! zagermi Avgust, če tudi bi bili vsi Čehi — dvakrat pravični!“ Vzdigne se in do večera prikoraka na mejo češke dežele. — Poprej reši ondi še 4 ptuje preroke (nemške časnike: Tagesbote, Bohemia, Prager Morgenpost in pa Prager Zeitung), potem povzdigne svoje svete oči proti nebesam; vse se zatemni, vriš in piš vstane, čudna ploha se vlije, vsa česka dežela čudnih žival mergolí in drugi dan Čehov — več ni!! Potem bi se najvišja gora odperla in toliko časa ognjeno lavo bljuvala, da bi bilo čez in čez vse napolnjeno ž njo in za vekomaj bi na 10 milj krog in krog se vsakemu naročniku še „Preša“ v roki spepelila! Le en sam mož bi ostal in kakor večni Čeh po svetu korakal: Rieger, ker je na križ pribijal slovanskega zveličarja: germanizacijo!

Slovenci in Čehi! taka kazen bi nas pričakovala, ako bi Avgust čudeže delati znal; Boga hvalimo, da jih ne zná.

Še en dogodek imam povedati, o kterem se je tù na Dunaju zlo govorilo, namreč da je Avgust zoper vso staro navado v soseskinem odboru „alokucio“ (= ogovor) deržal zoper Treuman-ovo gledišče (pervo za veselice in komedije), da se more v 3 letih podreti, ker se tam prenemoralne komedije igrajo in je tudi zmiraj nevarnost, ker je leseno, da bi se kadaj hipoma ne unelo. Dunajčani so si glave belili, kaj nek je pravi vzrok te Avgustove bésnosti? Pa če človek globoko ne misli, tudi do globocega ne pride; samo jez, mislim, sem pravi vzrok sduhtal. Bojí se namreč Avgust, da bi se enkrat kaka prav nemoralna komedija ne igrala in vso njegovo hirarhijo z obema njegovima tajnikoma vred, ki mu „Leitartikelne“ kujeta, preveč na se ne vlekla. Kaj bi bilo, če bi Avgustu vsa hirarhija pogorela?! Primoran bi bil Avgust, drugi dan po rusovski šegi (čisto černe pole) svojo „Presse“ lepo, belo, brez madeža na svitlo dati. V prejšnih časih bi bil Avgust šaljivo pristavil: „Lejte ljubi moji, ki vas je 29.000, kako svobodoljuben sem jez! to mi je policija naredila!“ Al zdaj bi marsikakih 1000 od tistih 29.000 dvomiti začelo, ali je Avgust res tako bistroumen in izurjen, ali da je mu vsa pamet pošla, ker nič več ne vé?? Zatoraj si on misli: „Videat Avgustus, ne „Presse“ quid detrimenti capiat!“

Pa kam sem zabredil! saj pravim, Nace in pa Avgust me zmiraj iz konteksta spravita; bom pa drugo pot popoldne naših poslancov popisal.

V Zagrebu 4. julija. V/i ‡ — Konec šolskega leta se približuje in radovedni pričakujemo šolskih letopisov, ki nam bodo povedali, kako je napredovala mila naša slovenščina na gimnazijah. Nadjamo se, da saj nekoliko se je storilo, čeravno ne toliko, kolikor bi bili smeli po ukazu 20. oktobra l. l. pričakovati. Nemile „geheime Verordnunge“ še zmiraj ko temni oblaki branijo nam Slovencom svetle žarke sonca enakopravnosti, ki bi otrpnjene nam ude predolgega hudega mraza sopet ogreli in novo narodno življenje pospešili. Al dokler se bodo zastopniki tako kakor gosp. Dežman za nas borili, ne bomo dosegli, kar je naše po božjih in človeških postavah. Kako je gosp. Dežman, kterega smo čislali za iskrenega domorodca, hipoma se sprevergel v tako unetega zagovornika nemile nam nemške kulture, pa da zraven more še terditi, da je dober Slovenec in da potrebe ter stanje Slovencov dobro pozná, to je nam zagonetka, ktero rešiti si glave zastonj belimo. Kdor le enmalo pozná stanje Slovencov, posebno goriških, mora popolnoma poterditi, kar je gospod Černe rekel. Al same jeremijade nič ne pomagajo; treba je dela se lotiti. Jaz mislim, da javno proglašene cesarske postave se morajo izpolnovati; njih se je tedaj deržati, dokler preklicane ne bodo. „Geheime Verordnunge“ v ustavni deržavi biti ne smejo; kdor je pošten, se bo le javnega zakona deržal; kdor pa po krivih in temnih potih lazi, uničila ga bo nepremagljiva velevlast: javno mnenje. Na noge toraj Slovenci, posebno ti, draga mladež! čversto poprimi se dela na polji slovstva našega, pa ne uplaši se vsakega vetriča. Oziraj se na svetlo „zvezdo jugoslavjansko“, pa sledi jo; dopeljala te bo skoz viharne valove v mirno pristanišče narodnega blagostanja. Posnemanja vreden izgled so dali goriški bogoslovci, ki so poslali velikemu našemu dobrotniku lepo sostavljeno zahvalnico, kar jim bo pri njihovih jugoslavjanskih bratih gotovo vspešne simpatije pribavilo, kterih je v sedanjih časih toliko potreba. Viribus unitis! naj nam bo geslo, ker le tako se bomo mogli ubraniti nepriatlom svojim, ki bi radi uničili in zaterli narod naš. Veselo je pa to tudi znamenje, da je duh narodnosti se tudi v Gorici ojačil, kjer ga je do sada morila od severja nemščina, od juga pa nemila furlanščina. Duhovstvo posebno more in mora pomagati zaterti narodnosti; hvala in čast tedaj vsem, ki že duhovno mladež podbujajo in podpirajo, da se more pripraviti na tako imenitno pa v sedanjih okoliščinah težko delo, da zedini zvestobo do vere, domovine in vladarja. Daleko od nje mora biti vsaka prenapetost; al ne sme pa posnemati zadarskih gospodov, ki hočejo, kakor se „Pozoru“ piše, tri bogoslovce odpustiti, ker so podpise za Štrossmajer-ovo zahvalnico nabirali! Javno mnenje bi za tak način gotovo nemilo sodbo izreklo. — Radi bi znali, kaj misli gosp. Zakrajšek v Gorici z „Vilami“, ki že lani so bile napovedane, pa še do sada ni glasa o njih? — in ali se bomo, kakor druge leta, dijaki tudi letos snidili o velikem Šmarnu v Bledu in doživeli spet nekoliko veselih ur v tem kraji, ki ga Prešern po pravici imenuje — podobo raja?

Iz Zagreba 14. julija. # Včerašnji dan je bil gotovo eden najimenitnejih letošnjega zbora, včerašnji dan je odsodil srečo ali nesrečo za prihodnost trojedne kraljevine. Zbor namreč je po dolgem pretresovanju in posvetovanju glasoval za predlog osrednjega odbora. Tako žive in strastne sednice do sedaj še ni bilo. Znano Vam je, da ste v zbornici dve stranki, ena tako imenovana magjaronska, druga narodna. Obé želite pridruženje k Ogerski, samo da bi perva stranka, zanašaje se na velikodušnost Magjarov na vrat na nos potegnila v magjarski tabor. Narodna in — hvala Bogu — veča stranka ni pozabila leta 1848, ko so magjarski zakoni nameravali samostalnost in narodnost vseh nemadjarskih narodov popolnoma razrušiti, da bi na teh razvalinah si Magjari zidali svoj veliki Magjarorszag. Tudi narodna stranka želi za uzderžanje in obrano svojega starodavnega ustava se pridružiti narodom pod ogersko krono; al to združenje ne sme ničesar

zahtevati, kar bi se s častjo in koristjo hervaškega naroda ne zlagalo. Osrednji odbor je toraj predložil, da, preden se Hervati z Magjari spuščajo v bližnje dogovore, da morajo Magjari pripoznati realni in virtualni teritorialni obseg trojedne kraljevine, da pripoznajo, da so se leta 1848 Hervati pravno odcepili od Ogerske ter da jim se zagotovi neodvisnost in narodna samostalnost. Ako to Magjari pripoznajo, potem še le bi se dalje razgovarjali. To je načelo osrednjega odbora in večina zbora ga je v včerajšni sednici poterdila. Al to ni bilo tako mirno, kot bi si kdo mislil. Ko je ban vprašal zbor: al poterdi načelo tega predloga, je ustal grof Janković, rekoč, da ne vé, kaj je načelo osrednjega odbora. (In vendar so on in njegovi priverženci govorili proti temu predlogu!) Na to ustane poslanec Vrbančić in zaverne z ojstro besedo grofa Jankovića veleč, da hoče očitno pred celim zborom odkriti grofove spletke in mu krinko z obraza potegniti. Na to ustane strašna buka, da nihče samega sebe ni čul. Vrbančić je govoril, Janković in njegovi priverženci so kričali: „Uvreda, uvreda „(razžaljenje)! galerija je ploskala Vrbančiću in ban je zastonj zvonil. „Hajdmo van, van“ so kričali Magjaroni, ko so vidili, da so v manjini in 34 poslancov je zapustilo zbornico. „Izdajice, izdajice“! je kričala za njimi galerija in še le, ko je zadnji zapustil dvorano, se je spet umirilo. Ko se je zdaj zbor prepričal, da ste dve tretjini in še več poslancov pričujočih, (od 170 jih je bilo 123, nekoliko jih je bilo na odpustu) so glasovali. Od 123 poslancov jih je 120 ustalo za predlog centralnega odbora. Ploskanja in živio-klicanja ni bilo konca ne kraja, ko je narodna stranka tako slavno zmagala. Bil pa je tudi Kvaternikov predlog enoglasno sprejet, da vsi današnji sklepi nimajo veljati, ako bi se primerilo, da bi bil deželni zbor popred odložen ali razpušen, preden bi vprašanje o ogerskem združenji ne bilo veljavno rešeno. — Potem je graničarski poslanec Brlić z lepim govorom položil pred bana prošnjo graničarov na Njih Veličanstvo in je zaprosil ga, da bi se on deputacii, ki bo to pismo nesla cesarju, na čelo postavil. — Specialna debata o predlogu osrednjega odbora se bo v pondeljek začela. — Kar so tù Magjaroni, so pri vas na Slovenskem nemškutarji. Bog daj! da bi kadaj tudi pri Vas domača stranka (se vé da v druzih zadevah) tako slavno zmagala kakor včerajšni dan tukajšna! Treba je le sloge in možatega obnašanja!

Iz Slovenskega Štajerja. V „Wochenblattu“ štajarske gospod. družbe, broji 18. iz Maribora 4. marca t. l. se bere sledeče: „Darauf theilte Herr Graf Wilh. Attems mit, es seien verschiedene Stimmen laut geworden, dass die landwirthschaftlichen Verhandlungen in Form eines belehrenden Büchleins zur besseren Verständigung des Volkes in slovenischer Sprache herausgegeben werden sollen. Die diessfälligen Kosten könnten vom hohen Centrale durch allfälliges Weglassen der Anschaffung landwirthschaftlicher Geräthe versuchsweise übernommen werden. Da jedoch ein Gesellschafts-Mitglied und Gemeinde-Vorsteher jenseits der Drau die Bemerkung machte, dass dies dermalen noch nicht an der Zeit seie, da die Landleute, denen sehr häufig Verordnungen in windischer Sprache zugekommen, immer zu der Bitte bemüssiget gewesen seien, dass ihnen solche zur besseren Verständigung vorerst in deutscher Sprache mitgetheilt werden sollen, wurde die weitere Discussion über diesen Gegenstand abgebrochen.“ Hvala vam lepa, Gemeinde-Vorstand! Težko, da vi sami Verordnunge, bodi si deutsche ali windische, umete. Ako pa mislite, da ste med samimi terdimi Nemci Gemeinde-Verstand, bi vam svetovali, da bi saj enkrat šli med svoje srenjčane in bi poslušali, kako ljudstvo govorí okoli vas. Prepričan pa sem, da vaši srenjčani bolj umejo „windisch“ kot pa „deutsch“, in se gotovo ne sramujejo svoje mile matere slovenske, kterim vi, kakor je iz tega viditi, vsako čerko slovensko branite kot strup. Gospod! ne šivajte vprihodnje le po svojem kopitu za vse svoje srenjčane čevljev, drugač Vas bomo šteli k unemu uradniku, ki je rekel: „Da bi mi mogoče bilo, bi jez vsem panslavistom glave porezal!“ Po njegovem bi bilo bolje, da bi vès narod poginil, kakor da bi se on, kteremu lutomersko vino in lutomerski kruh sladko tekne, slovnice slovenske poprijel. Kuhar.

Iz Ptuja 4. mal. serpana. ✗✗. — Čuje se, da namerjajo štirski Slovenci poslancom na deržavnem zboru za štirsko-slovenski kraj nezadovoljnico poslati, ako nam skoro jaderniki ali železnica boljših glasov o njih ne neznani. Deželni zbor nam je po prikrojenem volitvenem redu tri poslance na deželni zbor zvolil, dva za vesničke občine, enega za mesta. Dr. Mörtl nam je že v Gradcu na vès glas povedal, da, ako bi tudi Slovenci berzopisni zapis zbornih obravnav terjali, bi se on z vso močjo v zboru temu protivil; na deržavnem zboru, kolikor nam javni listi glasijo, šče ni zinil ne za nas in ne za naše pravice, in z usredniki (centralisti), to je, z Nemci glasuje. Poslanec Lohninger je izvoljen v deržavni zbor res rekel, da hoče enakopravno gibanje vseh narodov in narodnosti braniti in zastopati (sam sem to čul); vsaj skoro smo se derznili izza zagraje njegovim besedam pleskati, pa sedaj žalibog! vidimo, kako se imajo one besede tolmačiti, da ne opomnim nam nasprotne prosbe, čije pokrovitelj je pre on, kakor razne novine pišejo. Kako nas tudi more terdi Nemec zastopati? Tudi sovražnike smo dolžni po nauku sv. vere ljubiti; al desetnjak na den jim plačevati, da nas po skromnih potih podkapajo, je vendar preveč. Dr. Waser, uren govornik, al kaj, da nam ničesar ne pomaga, on je sicer našo prosbo pred volitvo podpisal; kamo pa sedaj merí, nam je njegov govor (jako proti Toman-ovemu namenjen) o Mühlfeldovih nasvetih natanko razložil; ni zastonj bila velika bojazljivost njegovih volivcov zato, ker je visok urednik; vleče z nemškimi usredniki. Odtod se že dá jasno razviditi, kako ti gospodje od nas drago plačani o naši prihodnji sreči, o pravi omiki našega naroda mislijo. To so zastopniki 423.000 štirskih Slovencov in njihovih zadev na deržavnem zboru. Kranjci, Primorci! vi končí imate po enega branivca, mi pa ne enega! Osoda, kdą in kde smo tako strašno grešili, da ne prenehaš nam biti tako neusmiljena?

Iz Gorice 4. julija. A. Ž. — Sinoči so kupoma priferléli poslovenjeni „Sejni zapisniki perve dôbe deželnega zbora pokneženih grofij goriške in gradiške“ v naše semenišče. Tako nježni so bili, kakor da bi se bili še le predvčerajnim izvalili. Tužni revčki! V tem, ko so laški „zapisniki“ že zdavno svitlobo belega dneva uživali, so bili oni v temnici zaperti. Pa kako more to tudi drugače biti? V laških „izvirnikih“ stojí zapisano, da se ima sejni protokol italijansko pisati, in še le pri izdavanju posloveniti, in sicer zato, ker „se samo po sebi razume, da je opravilni zborov jezik italijanski!!“ — Strašna ravnopravnost! Mnogo bi imeli pisati in lahko nam je dokazati, da slovenskemu jeziku gré po veliki večini slovenskega naroda v goriškem okrožji pravica pervenstva; al vemo, da bi le bob v steno metali, dokler bo slovenski narod le poklican, pa ne izvoljen kakor sta hervaški in italijanski v našem cesarstvu!

Iz Gorice 10. julija. Poslali smo te dní našemu poslancu in iskrenemu zagovorniku naših pravic na Dunaji, blagorodnemu gosp. A. Černe-tu zahvalnico, podpisano začasno od slov. domoljubov v našem mestu. Prišli bodo pa še v kratkem drugi podpisi, ki se ravno po deželi nabirajo. Zahvalnica se glasí tako-le:

„Blagorodni gospod! Ko se je pred štirimi mesci volitno gibanje pričelo, se je bilo goriškim domoljubom bati, da bi zvijača prekanjenih sebičnikov, polastivši se politiške okornosti našega poštenega ljudstva, njegove zdrave pameti ne omamila. Med upom in strahom določivnega izida volitev

pričakovaje, smo vsi, kterim ni le ruda in telesno dobro, edino merilo človeške vrednosti, vsi, kterim tudi duh in dušno blago še kaj veljá: le tega hrepeneče želeli, da bi mila sreča Slovencom slovenske namestovavce naklonila.

Prišel je šesti dan aprila.

S trepečim sercom smo poslušali obravnave in sklepe domačega zbora, občutivši, da nam segajo do živega, do kostí in do duše. Narodska zadeva se sproži in — hvala žlahnemu domoljubu naših in pravičnosti sosednih laških zbornikov — plodoviti princip je bil ustanovljen, duša, jedro naše narodnosti je bilo — kakor upamo, za vselej — rešeno in ohranjeno. In takrat je bilo, častiti gospod svetovavec, ko ste si pervi biser vpleli v venec svojih zaslug za domovino. Da imamo namreč slovenske zapisnike, to dragoceno pervino slovenskega vredovanja, gré čast in posebna hvala Vam!

Priznavši Vašo poštenost in skušenost ste Vas obé narodni stranki deželnega zbora s svojim zaupanjem po vrednosti počastile, in odkar svojo častno nalogo v deržavni zbornici spolnujete, so bile in so očí zahodnjih Slovencov na Vas obernjene.

Ko se je naša slavnoznana peticija deržavnemu ministru slovesno izročevala, ste bili dr. Toman-u najzvestejši tovarš in po svoji uradni lastnosti veljavna priča, da potrebe Slovencov so žive in resnične in zahtevanja najlojalniših avstrijanskih deržavljanov ravno tako pravične kakor pohlevne in zmerne.

In une dní, ko je šlo za imenitne glavne postave, je bila spet Vaša modra previdnost, ki je jedro in sežaj dotičnih predlogov z bistrim očesom zapazivši, razmerje med njimi in našimi okolišinami in potrebami in moč, ki jo utegnejo imeti na narodske, sosebno slovenske razmere, predobro spoznala.

Vaš preimenitni govor od 27. junija t. l. je prešinil serca domoljubnih Slovencov ne le od Kerna do Krasa, temuč od jadranskih bregov do Drave dereče, in zaupanje, ki ste ga že davno v naših persih zbudili, je po njem toliko močneje korenine pognalo, kolikor važniši je bila zadeva, o kteri ste spregovorili, kolikor bolj resnične, odkritoserčne in — lojalne so bile Vaše krepke besede. Čast in slava Vam!

Ljubezen do národa in domovine, do Avstrije in Cesarja in — pravičnost — ta žlahni cvet slovenskega čutja — bodi Vam tudi za naprej nepremakljivo vodilo v razsodnem boru za blagor in slavo edine, pa ne drugač kakor na podlagi djanske enakopravnosti vseh narodov, resnično mogočne in srečne Avstrije. Kdor nam drugače zida, podira, in naj druzega nikar ne pričakuje, zvun puhle slave, da na podobi ravnopravne prihodnje Slovenije senčne čerte izrazuje.

Tacih misel smo in ostanemo z vsemi domorodnimi brati vred, mi podpisani goriški Slovenci. Zatoraj smo spoznali za svojo domoljubno dolžnost Vam, blagorodni gospod, v znamenje zahvale in v izkaz zaupanja in spoštovanja te verste ponižno pokloniti.

V Gorici mesca julija 1861.

Iz Goriškega 14. julija. X — Odbor deželnega zbora v Gorici je z razpisom 28. dan p. m. pod št. 66 vse župane povabil, odgovor dati na več vprašanj zastran vkvartiranja vojakov, ker ima namen, premembo dotične postave prihodnjemu deželnemu zboru nasvetovati. Ta dopis na župane je bil samo v laškem pisan. Naši verli župani v Tomaji, Dutovljah, na Skopem itd. so ta laški dopis odboru naravnost nazaj poslali in rekli, da bodo samo na slovenske dopise odgovorili. In tako je prav. Ako nočejo našemu jeziku pravice skazati, jim moramo mi to brez ovinkov povedati in v djanji svojo resnično voljo pokazati, da hočemo ravnopravnost. Naj bi bilo domoljubno pa postavno obnašanje omenjenih verlih županov vsem županom na Isterskem, Krajnskem, Koroškem in Štajarskem lep izgled! — V gori omenjenem razpisu odbor goriški rabi pečat, na kterem je gèrb Gorice in Gradiške z opisom „Dieta provinciale di Gorizia e Gradisca“ viditi in namesto krone pokneženega grofa je zvezda s žarki nad gerbom napravljena. Čudno se nam zdí, odkod taka prememba? Krone nad gerbom so značaj časti in postavnega naslova; gerbi brez takega pridavka so, kolikor nam je znano, le v republikanskih deželah navadne, v monarhiških so pa proti tistim postavam, ktere zaukazujejo, da se ima vsaki osebi žlahnega stanú čast in naslov dati; tedaj gré tudi našemu presv. cesarju kot vladarju Gorice in Gradiške na gerbu krona pokneženega grofa. — Našemu verlemu gosp. Černe-tu smo serčno zahvalnico poslali za njegovo domoljubno obnašanje na deržavnem zboru, in radostni spoznamo, da Kraševcom gré čast in hvala, da so izbrali moža, kteri se poganja za pravice našega zatertega naroda, kteremu, kakor začetek mojega dopisa kaže, še zdaj ne privošijo njegovih pravic. Čuli smo tudi, da je bil gosp. Černe te dni domá in da je nabral celo butaro dogodb in dokazov, kako se nam godí, in da bode to ministrom na znanje dal.

V Terstu 11. julija. — C. — Davno je že vse tiho o naši čitavnici. Naj tedaj nekoliko besed o njej spregovorim. Zavolj poletne vročine so odložile se „besede“ do jeseni; ali tadaj se začnejo zopet in prinesó nam marsikteri veseli večer. Priskerbeli smo najbolje slovanske pesmi, in pevci se marljivo urijo. Posebno vnet je za to stvar g. Lego; on je največ pripomegel, da ima petje tako dober vspeh. Ravno ta gospod učí vsak teden dve uri češki jezik, gosp. Levstik pa tri ure slovenščino. Oba imata obilo marljivih učencov. Lepo je viditi, kako sedé med nežnimi nadepolnimi mladenči že priletni možje raznega stanu in poklica s česko ali slovensko slovnico pred sabo. — Te dni nam je prišla v roke knjiga: „Cvetje slovenske poezije“, ktero je v Celovcu izdal marljivi gospod Janežič. Do zdaj še nismo imeli nauka o naši poezii. S to knjigo se mu je pot odperla. Izdatelj je lepo razverstil pesništvo; pridal je vsacemu oddelku kratko razlago, ter vzel najlepše pesniške izdelke v knjigo, pa skerbel je tudi, da je od vsacega pesnika vsaj eno pesem vverstil, kar je na vse strani prav. To delo priporočamo posebno učiteljem slovenskega jezika in slovstva na gimnazijah. Tako imamo zopet eno knjigo za šole več. Naj se vpelje slovenščina, kakor ji gre, v šole, pa že poskerbimo, da bomo imeli čez leto in dan vse potrebne knjige. Ne bo treba dolgo učiti se iz „škript“, kakor smo se morali nekdaj mi Slovenci „nemške“ filozofije, matematike itd.; al takrat ni bilo zavolj tega nič hrupa, nič zaničevanja, nobene zapreke, nobene zaušnice — nemški kulturi! S slovenščino se vé da, je vsa druga, ker ni priviligirana; pa privilegija tudi njej ne iščemo, iščemo samo pravice.

Iz Št. Jernejske okolice na Dol. 12. julija. Tc. — Naj Vam tudi jez pišem par verstic. Želeli smo ne samo umnega podkovstva temuč tudi živinozdravilstva izučenega človeka v naš kraj dobiti. Nagovarjal sem zato pridnega in brihtnega Janeza Barboriča, naj se gré v Ljubljano podkovstva in tudi živinozdravilstva učit. Storil je to, in glejte! oskerbništvo zastran zdravja živine, ki mu je sedaj od mnogoterih grajšin in farovžov izročeno, mu vsakoletni gotov dohodk doprinaša, in ker se verlo in možko obnaša, ga tudi povsod prav radi imamo. Naj bode to izgled več drugim za uk pripravnim mladenčem, — ljubljanski kmetijski, kovaški in živinozdravniški šoli pa v hvalo! — Ker je o naši letini več drugih pisavcov govorilo, bi jez vposled rad še nekaj vprašal. Zakaj nek, kakor je prejšne leta nevada bila, Gorenci v naše kraje več čbel ne vozijo na pašo? Pretečeno leto, akoravno ajda ni jako zernata bila, so vendar čbelice menda dobro debele bile, in kakor letošnja letina obeča, ker dostojni dež in gorko solnce ajdo danes vsejano pojutrajšnim izhajati vabi, bi gotovo poleg naših dolenskih, tudi mnogo tisuč gorenskih

čbelic lahkoma se napaslo. Gorenskim čbelarjem ponudim v današnjem „Oglasniku“ vabilo, kako bi dopeljavši čbel in odpeljavši verlega vina (maruna) sebi in Dolencom veliko dobička naključili.

Iz Ljubljane. Da bo pohvalno pismo, ki se je unidan poslalo deržavnemu poslancu gosp. dr. Toman-u na Dunaj, seršene zdražilo v vseh tistih časnikih, v ktere dr. Issleib-Heiman-ova kompanija *) dopisuje, je bilo gotovo. Da bo pa že mala množica veljavnih imen, ki jih obsega omenjeno pismo, tisto bratovščino, ki se zvera pod imenom „der liberalen Partei im ganzen Lande“, ki pa jo dežela le kot „zatiravce narodnih pravic“ naše dežele dobro pozná, tako strašno poterla, kakor kaže „der Schmerzensschrei und das Wuthschnauben“ v „Preši“ in njenih pajdašicah, tega bi ne bili mislili nikdar. Kaj ko bi bili ti „liberalni“ zatiravci naših pravic in našega naroda še le brali veliko veliko število tistih mož, ki so podpisali našo peticijo, to vemo, da bi bili samega žolca konec vzeli. Kaj ste bili res tako abotni (mi smo mislili, da ste se le nalašč delali tako neumne), da imenik tistih podpisov v peticii šteje le kopico slovenskih „exaltadasov“, vsi drugi pa so bili le smetí ali po Vaše „obscure Individuen?“ Oj, kako bi bili mertuda obležali, ko bi Vam bili že takrat povedali imena slavnih mož žlahnega rodú, duhovnov vseh verst, viših uradnikov in školnikov (med kterimi se tudi podpis gospodov šolskih svetovavcov dr. Jarca, dr. Močnikov itd. ne pogreša), županov, dohtarjev, kupcov, posestnikov itd., ki so podpisali peticijo, ker so Vas imena 40 mož že tako strašno potlačile! In kakor ste takrat se zverali zastran peticije, tako se zverate zdaj zastran zahvalnice. Vprašamo Vas le: Quosque tandem? Kdaj bojo naši domači ljudje mir imeli pred Vami, ki naše dežele in potreb našega ljudstva celó ne poznate, ki z našimi ljudmí še govoriti ne morete, ki še tega, kar mi pišemo, brez najemnikov sami brati ne znate! Kdaj bote jenjali dražiti mirno slovensko ljudstvo, ki nič druzega ne zahteva (naša peticija s svojimi 4 točkami je naš program) kakor pravice, ki so jih cesar vsem narodom zagotovili, pa nikjer izgovorili, da so Vas izvolili, da nam Vi po svoji glavi odmerjate te pravice! Ravnopravnost je tista veličastvena beseda, ktera tudi nam veljá, za ktere nam je sveta dolžnost se zdaj oglasiti. Če so Vam taki ljudje pri sercu, kteri „drugim prosó branijo, svoje pa vrabcom pušajo“, Vam ne branimo tega Vašega priserčnega nagnenja, ker „de gustibus non est disputandum“; al to terjamo, da naše domoljubne ljudí pustite pri miru, kteri ne hodijo in ne bojo nikdar nikoli hodili Vaše poti! To terjamo od Vas, ki ste prišli v našo deželo, kjer smo Vas gostoljubno sprejeli, da ne dražite nas in ne žalite naših pravíc! To terjamo od Vas, da mož, ki jih sami čeravno ne brez hudobne pritikline „achtbare Bürger“ imenujete, ne napadate nesramno? To terjamo od Vas, ki ste s svojo pametjo že zdavno krido naredili, da se ne priderzujete misliti, da bojo naši umni rojaki Vas hodili za svèt prašat, kaj imajo misliti, kaj storiti! Pri nas ni nobenega „Parteigetriebe“; mi hočemo vživati, kar nam je cesar dal, nič manj, nič več, pa tudi nič druzega; mi nočemo nobenih privilegij, mi hočemo le pravico, in od te ne bomo opustili, če se Vi tudi na glavo postavite in po glavi hodite v kazino in iz kazine domú. Ako so morda Vam taki ljudje pri sercu, ki so v Frankobrodu 1848 germeli: „und sollten auch alle Diademe erbleichen und alle Throne zusammenstürzen“, Vam to povemo, da naše geslo je bilo in je ravno unemu nasproti: „Hrast se omaja in hrib — zvestoba Slovencu ne gane“. Vaš „Parteigetriebe“ je, da bi slovenski narod ne postal deležen pravic, ki so zagotovljene vsem narodom. Vsi slovenski časniki Vam kažejo od nekdaj in peticija naša Vam poterjuje, da noben slovenski domoljub ní nikdar mislil, nemščine celó odpraviti; to-le terdite Vi, ki dvakrat zinete, pa trikrat lažete! Mi spoštujemo in ljubimo poštenega nemca, al Vi ste nam gnjusoba; Vi tudi niste nemci, Vi ste le gerdi nemškutarji! Kar v „Preši“ še posebno blodite o dr. Toman-u in županu Ambrožu, Vam ta dva gotovo ne bota za zlo vzela, ker vesta, da že zdavnej stojite v tisti versti ljudí, ktere postava stavlja med „unzurechnungsfähig“. Kaj morebiti res mislite, da s svojim lajanjem bote oplašili lojalno domoljubje Tomanovo, ki je čisto kot zlato? Kaj morebiti res mislite, da gosp. Ambroža, ki z veliko pohvalo županuje v vsem kakor moder župan, kí zapopada potrebe časa, bote zbegali s svojimi hudobnimi psovkami? Saj vender dobro veste, da druzega nič niste še opravili s svojim rogoviljenjem kakor to, da Vas narod pozna, kaj ste. Zato hočemo mir imeti pred Vami.

Iz Ljubljane. Vselej nam neko posebno veselje prizadene, ako vidimo, da se kak naših domačih ljudí s prebrisano glavo in s pridnimi rokami loti novih početij in mu dobro izidejo. Gospod Jože Zalar, posestnik dobro znane gostivnice „pri slonu“ ali „pri mokarju“, kakor so nekdanji gostivnici rekli, je eden tistih naših rojakov, kteremu oče ni zapustil polnih žakljev dnarja, pa Bog mu je dal res neki poseben dar, ki si veliko upa, veliko vago, pa srečno doverši. Od nove velike gostivnice ne govorimo, ki jo je sozidal in jo bode prihodnje leto se povekšal; tudi od lepe kavarnice ne, ki jo je po mnogoletnem terpljenji še le napraviti smel; tudi od prijetnih kopelj vsake sorte toplih in merzlih ne, ker so edine, ki jih imamo v Ljubljani po terjatvah sedanjega časa in so po celi deželi dobro znane; omenimo le, kar je v teh kopljah čisto novega iz Prašnikarjevega cementnega apna napravil, namreč veliki vodnják in veliko kopališče, oboje lično zidano iz te zmesi, ki, ko komaj zidar žlico iz rok položi, je že terdna kot kamen. S tem je gosp. Zalar pokazal, da ni treba v shrambah lesenih, cinkastih ali druzih kadi in posod za vodo, olje ali druge tekočine; vse veliko bolje se dá napraviti iz tega moltra.

Iz Ljubljane. 12. dan t. m. je komisija pod vodstvom ljubljanskega župana gosp. Ambroža po ogledu na močirji sklenila, da se naredi pot po suhem od Podpeč pri Margatu do podpečanskega močirja pod žalostno goro, kjer do zdaj posestniki niso drugač mogli do svojih zemljiš priti kakor po Ljubljanici. Gnoj na svoje grunte in vse pridelke z njih so mogli po vodi voziti, kar jim je veliko veliko težav delalo posebno dandanašnji, ker lesa zmanjkuje, da bi si čolne delali. — To se pravi skerbeti za ubozega kmeta, da se to stori, kar mu delo polajša.

Iz Ljubljane. Pretekli sejm sv. Petra in Pavla se je dosti dobro obnesel; bolje kakor smo mislili. Omeniti moramo, da na živinskem sejmu je naš gosp. župan Ambrož prav pametno ograjo dal napraviti za razpostavljeno živino, da se brez gnječe in nevarnosti lahko ogleduje; le to je še treba, da se za prepeljevanje konj, ki je pri kupovanji neobhodno potrebno, odloči dostojen prostor, ker med ograjami prepeljevanje ni mogoče.

— Ker ravno o našem magistratu govorimo, naj še to povemo, da zadostuje terjatvam sedanjega časa in kdor ji v domačem jeziku kako vlogo piše, mu tudi vselej po domače odgovorí; tako smo te dni sami vidili nek magistratni odpis na dopis našega za pravično obveljavo že zdavno oklicanih postav unetega gosp. notarja dr. Orla v slovenskem jeziku. Gosp. župan Ambrož ni tedaj le praznih obljub delal, ko je v nastopnem ogovoru o pravicah „domačega sinčeka“ govoril. In to je tudi prava pot, da praktično obveljá, kar je res treba, kar ravnopravnost terja in veleva cesarska postava, že leta 1850 v deržavnem zakoniku oklicana, pa čeravno nikdar preklicana, vendar nikdar izpeljana ni bila! To je ravno žalostno pri nas do-

*) „Kompanijo“ imenuje pisatel zato, ker so vsi korešpondenti te firme, ptuji in domači, Ljubljančanom dobro znani.

sihmal bilo, da smo dobili dosti očitno oklicanih lepih postav, pa so — bodi Bogu milo! le na — papirji ostale. Slavne sodnije, ki Vam je izročeno o pravici soditi, sodíte same o tem!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Presvitli cesar so 8. dan t. m. v slovesni audiencii sprejeli oba predsednika ogerskega deželnega zbora; na ogovor, s kterim sta jim podala prenarejeno adreso (pismo), so odgovorili tudi cesar v ogerskem jeziku in jima obljubili, da bo deželni zbor na to pismo kmali odgovor dobil. Še se nič ne ve, kakošen bo odgovor; to pa je gotovo, da načert odgovora je ogerska dvorna kancelija že izdelala, ki ga sedaj neogersko ministerstvo prevdarja; nazadnje pride v posvet vsega ministerstva pod predsedništvom cesarjevim, in tù bo sklenjeno, kar se bo Ogrom odgovorilo. To bo silno važna novíca.

— V tem, ko zgornja zbornica deržavnega zbora še zmiraj praznuje, je spodnja zbornica marsiktero živahno sejo imela zlasti o tem, ko so češki poslanci ministerstvu odkritoserčno razodevali, da je v njih pisarnicah mnogo takih uradnikov, ki ne umejo českega jezika. — V opravilnem redu, o kterem zahteva gornja zbornica nekake premembe, je bil odborov predlog z večino glasov sprejet, po kterem se je zbor udal trem točkam gornje zbornice, eni pa ne. Zdaj bo šla ta reč vnovič v gornjo zbornico. — Minister grof Wickenburg je odgovoril na neko vprašanje, da koroška železnica iz Marburga do Celovca se bo gotovo v letu 1863 odperla; kako pa bo s celovško-beljaško, ne more nič gotovega povedati; berž ko ne se bo zakasnila. — Med mnogimi vprašanji, ki so se pretekli teden ministerstvu zastavile, so bile važniše sledeče. Češki poslanec Čupr je vprašal: Ali ministerstvo tudi vprihodnje misli za vojaško monturo namesto platna pavolnato robo jemati, ktera ne terpí dolgo in jemlje zaslužek domačim ljudém, ki platno tkajo? — Marski poslanec Pražak je prašal: Ali ne misli ministerstvo vseh ces. postav v vseh jezikih razglaševati kakor patent od leta 1848 veleva? — Poslanec teržaški Porenta je vprašal: Ker se novo šolsko leto bliža, ali ne bo ministerstvo poterdilo predloga deželnega zbora, ki je sklenil, da naj laški jezik bode v šolah teržaških učni jezik? — Poslanec Wintersteiner hoče vediti: Ali bo leta 1864 velika obertnijska razstava na Dunaji, ki je bila že leta 1859 obljubljena? Na vse te vprašanja so obljubili ministri odgovor dati. — Polanec Čupr je zbornici predložil nasvèt, da naj sklene, da vsaka žela sama nemudoma v pretres vzame šolsko osnovo za gimnazije in realke. Predlog ta je bil podpiran; tedaj pride v zboru v posvetovanje. — Sedaj pa se pretresa ministerski predlog o odpravi fevdne zaveze, ki je bil poprej v posebnem odboru v posvet vzet; v tem odboru je 7 poslancov glasovalo za to, da more deržavni (ožji) zbor to reč skleniti, kar je tudi g. minister Lasser na vso moč zagovarjal; 2 poslanca pa sta bila zoper to, rekši, da ta stvar spada v oblast deželnih zborov. Izid konečnega glasovanja se že lahko naprej vé.

— Važna novica je, da se je gospod nadvojvoda Karl Ludevik (brat cesarjev) odpovedal deželnemu poglavarstvu v Tirolih; na njegovo mesto pride knez Lobkovic, ki je bil nekdaj deželni poglavar na Dunaji, za podpredsednika pa gosp. grof Coronini iz Tersta.

— „Wien. Zeit.“ razglaša na drobno račun deržavnih dohodkov in stroškov našega cesarstva v preteklem letu, iz kterega se vidi, da so dohodki davkov in druzih prejemšin znesli 301 milijon 580,455 gold. stroški pa 366 milijonov in 652.265 gold., tedaj je zmanjkalo konec leta 65 milijonov in 62810 gold.

— Po novicah iz Karfa se zdravje presvitle cesarice boljša.

— „Ost u. West“ je „Preši“, ki v slovanski zgodovini in v slovanskem zemljopisu celó nobene vednosti nima, dobre levite bral, ko se je spakovala nad imenom „rudeče Rusije“. Pa kako če „Preša“ to vediti, ker je pred 2 letoma še Ljubljano stavila na Koroško!! In tak list hoče govoriti o narodih avstrijanskih?

Iz Tirolov. Iz Bocna 5. julija. Danes dopoldne je mestni župan po tukajšnega prošta policaje poslal, da so ga tirali na magistrat, ker ni ubogal kar mu je veleval, da naj zatare agitacije zoper protestante. Tako piše „Vaterland.“

Česko. Občina Podol i Dvorec je gosp. dr. Toman-u podelila pismo častnega srenjčana.

Laško. Kralj Viktor Emanuel se pripravlja na pot v Neapolitansko, kjer še zmiraj ni pravega mirú. Naslednik Cavourjev minister Riccasoli je bil v francozkih vladnih časnikih okregan, da je v deržavnem zboru prevroče razodel poželjenje italijanske vlade po Rimu in Benetkah.

Nemčija. Iz Baden-Badena 14. julija. Ko se je v tukajšnih toplicah danes zjutraj kralj pruski (prajzovski) sprehajal, je vstrelil 21 let stari učenec Becker iz Lipskega va-nj, pa k sreči ga je krogla na vratu le plaznila; napadnika so berž zgrabili.

Francozko. Cesar Napoleon se je 4. dan t. m. podal v toplice Višiske. V tem, ko nekteri časniki pravijo, da je zlo bolan, pravijo drugi, da to ne more biti, ker je toliko diplomatov šlo ž njim, s kterimi se bo berž ko ne v samoti posvetoval o mnogih političnih zadevah, ki so le na kljuko obešene, pa ne še resene.

Turško. Od novega turškega sultana se pripovedujejo nenavadne novice; pravijo, da hoče celi serajl (babnjak) razpustiti in le eno ženo imeti; vse dragotine in pohištvo serajla hoče prodati in s tem dolgove svoje hiše poplačati.

Listnica vredništva. Gosp. Valt. Z. na D: Obljubljenega do danes nismo prejeli. Prosimo Vas, da nam gotovo naznanite stanovanje svoje. — Gosp. dopisnikom, ki so nam dopise zoper gosp. Dežman-ovo obnašanje poslali v prozi in pesmah: Ker celih „Novic“ z obilnimi spisi, ki smo jih prejeli od mnogih slov. krajev, ne moremo popisati, nam ne bote zamerili, ako jih denemo ad acta. Da pa pravice ne žalimo, moramo povedati, da nam je tudi nekdo pod imenom „odsluženega vojaka“ zahvalnico na gospod Dežman-a poslal, ki se vêde, kakor da bi bila res tako menjena, pa obsega od konca do kraja toliko smešnic, da ne vemo, pri čem da smo. V izgled damo iz pisma le eno uganjko: „Zakaj se krajnski fantje s tako žalostjo od svojih mater in svojih ljubic ločijo, kadar imajo k soldatom iti?“ — „Večidel samo zato, ker — nemškega jezika ne zastopijo.“ To je pervo kar slišimo. Fantje: Kaj je res taka? — Jož. Abr. v Koblo na Gor: Vaš dopis od 11. aprila zastran spašnikov smo še le danes našli; pišite nam: ali se je že kaj storilo? — Gosp. J. Gerš. v Heb: Bomo oznanili, pa dozdaj še nismo mogli. — Gosp. S. Jen. na D: Kako, da se Vaše pesmi ne morejo dobiti v tukajšnih knjižnicah? 10 iztisov je naročil pri nas gosp. A. C. v K. — Gosp. A. Š. v St. Dan., gosp. L. v Terstu, gosp. A. B. v Gor: „Novice“ so bile odtod poslane. — Gosp. Jak. B. v G: Ali ste prejeli vdrugič Vam poslano občno povestnico? — Gosp. duh. ljublj: prejeli 4 gold., gosp. A. S: prejeli 1 gold. za otročnico in poslali gosp. faj. viš. — Gosp. P. na R: Vprašanja, o kterih želite odgovora, so tako obširne, da se ne dajo ne s pismom, ne po Novicah oznaniti. Valvazorja, Linharta, Vodnika itd. je treba v roke vzeti. Oni sostavek v „Nov.“ ni v celó nobeni dotiki bil z Vašim. Vaša marljivost na narod. polji je velike hvale vredna; al v važnih delih je večkratnega premislika treba. — Gosp. A. Š. v R: Poslanih 18 kokonov smo prejeli; al žalibog! da le polovica je zdrava in dobra; v nekterih so bili še červiči, ne že pruže; kar je mehko, je slabo blago, če tudi je veliko; berite današnji pervi stavek v „Nov.“ Sicer pa je Vaše prizadevanje za povzdigo sviloreje očitne hvale vredno. Le tako naprej! — Gosp. V/i v Z: Po gosp. J. Navratilu, uradniku pri c. k. nadsodnii na Dunaji, ki nam je nekdaj za „Koled.“ tudi življenjopis podal.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.